

BÁRÓ LÁSZLÓ
Lepidopetra negra

Isten halott! – mondta egy keserű német, és szerintem igaz volt. Továbbmegyek: ha mégis élne, kérdőre kellene vonni, mert olyan világot teremtett, amelyben „italom könny, kenyerem a bánat”, hogy egy Akácfa utcai szerencsétlen bárzongoristát idézzünk itten, akinek bár kétszázötvezezer dollárja volt New York-i letétben, mégis kiugrott az ablakon a boldog hatvanas évek elején. Valahogyan nincsen ez rendjén. Anyám: én nem ilyen lovat akartam! – nyafoghatnánk mindnyájan, ha nem volnánk olyan korlátoltak, hogy nem látunk túl a holnapon. Szóval, megátalkodott cinikus vagyok, aki szinte már tobzódik a feketeségben, az ünneprontásban, aki még a Népszabadságot is a halálozási rovatnál kezdi, és minden névnel könny szökik a szemébe az örömtől, hogy aszondja, hogy aszondja: No, lám! Ezt is túléltem, pedig milyen nagy ember volt!

Mígnem egy gyönyörű nyári napon meghalt az anyósom. Reggel fél tízkor telefonálta meg Pali, aki minden nap már munkakezdekori ott toporgott a kórház kapuja előtt a kis ételhordóval, frissen sült süteménnyel, tiszta ruhával, vasalt lélekkel. És ha felengedték, akkor ott maradt zárásig. A mai napig sem tudom, hogyan intézte el, de így volt.

Szokás szerint a feleségem vette fel a kagylót, mivel köztudott, hogy engem soha nem hív senki. Csak annyit láttam, hogy zokogni kezd, és máris tudtam, mi újság. Együtt éltünk vagy huszonöt éve, de még akkor sem sírt, amikor kigyulladt alattunk a Dácia. Már nem tudom, hogy mondott-e valamit a kagylóba, de ha mondott is, aligha volt fontos vagy hosszú. Valahogy letette a kagylót, és azután ott maradt nekem. Ilyen esetekben teljesen tehetetlen vagyok ugyanis. Mivel nem érzek semmit, és mivel úgyis tudom, hogy pár év múlva ezek a szomorú órák és napok észrevétlenül belesimulnak majd a mindent beborító szürke napok pusztaságába, jól leplezett nehezteléssel bosszankodom, hogy megzavartak. Jó lett volna akkor is valahogy áttölteni a feleségembe azt a derűs ürességet, amit általában érzek, de mondanom sem kell, hogy nem ment. Először csak kivörösödött, majd nehezen vette a levegőt, azután könnyekben tört ki. És föltette a kérdést, amit már annyian végiggondoltak előtte:

– Miért kellett meghalnia? – És nézett rám szemrehányón szorongva, mintha én tehetnék róla, vagy csak tőlem függene, hogy változzanak a játékszabályok. Szavak helyett magamhoz öleltem, de lélekben felkészültem a további értelmetlen kérdésekre. Bárcsak lehetne gyógyítani, nyugtatni szavakkal! De nem lehet. Ha mondtam is vala-

mit, rögtön volt rá ellenvetése, amire megint mondanom kellett volna valamit: kontra, rekontra, mórkontra, Fedák Sári. Ehhez alapjában véve semmi kedvet sem éreztem. Ráadásul baromi meleg volt aznap. Meztelenül feküdtünk a bekapcsolva maradt tévé előtt, az meg hihetetlen pimaszsággal tovább beszélt a TONDACH cserépről és az üdvösségről, amit a nők nehéz napjain a forradalmian új intimbetét végre elhozott nekik. Ami sohasem ázik át. No pasaran! A feleségem válla fölött még láttam, hogy egy reklámpipi totálba belémkacsint a képernyőről, azután csipőből lelöttem a távirányítóval. Azért valamit még tennem kellett. Gondoltam, berúgatom. Ha álomba sírja magát, neki is jobb lesz, meg nekem is. Volt egy bontatlan másfél literes Ballantine’s-om a spájzban. Igaz, melegen és melegben nem valami jó, de a halálfélelemnél biztosan jobb. Kitekertem a nyakát, és jócskán megdöntöttem a hozzá kapott két, műpárasra mart viszkis pohárba.

Ittunk, de nem volt benne köszönet. Nem hatott. Se rá, sem rám. Pedig eltöltöttem én este fél hétig, a csigatévé híradójáig is, amit máskor az istenért sem mulasztottunk volna el, de semmi. Editből hosszabb-rövidebb szünetekkel egész nap dőlt a szó, az emészthetetlen panasz. Mikor láttam, hogy minden hiába, képtelen túlkecmeregni a végtelenített kérdésen (Miért kellett meghalnia? Tegnap még olyan jól aludt!), akkor megpróbáltam sokkolni. Nusi néni ugyanis áldott jó asszony volt. Mindenkihez volt egy rossz szava. A leánykéresem például úgy zajlott, hogy a legeslegelején, amikor alig láttam a szerelemtől, kicsiny zsebpénzemből (amit fizetésnek csúfoltak) Edit születésnapjára arany fülbevalót meg orchideát vettem. Nos aznap, amikor már éppen kifelé indultunk a lakásból én klakkban-frakkban, Edit kifejtve, vöröskörmösen, kisestélyiben, túsarkúban (amit még én vettem neki régebben, mert gyengém a női lábbeli), Nusi visszaszólt a belső szobában fekvő Pali érdeklődésére:

– Naná, hogy elveszi, mert ha nem, úgy tökön rúgom...
 – szólt, és annyi mosoly sem volt a szeme sarkában, amivel bearanyozhatta volna egy hangya születésnapját.

Volt még pár ilyen dobása. Főleg Edit mesélhetett volna erről, mivel ő régebben és közelebről ismerte, mint én.

– Emlékszel, mit mondott neked, amikor egyszer nagytakarítás után nem találta a bugyiját?

– Rakodókurva!

– Ja. Hát érdemes egy ilyen asszonyért bőgni?

– De amikor tegnap még semmi sem látszott rajta! Ott voltam nála egész nap. Aludt. Nehezen szedte a levegőt, de aludt! Kint volt nála az orvos is. Miért nem vette észre, hogy tüdőgyulladás van? Ha észreveszi, még ma is él.

– Ja. Hogy holnapután meghaljon tüdőrákban.

És ez így ment vég nélkül. Az anyósom már három éve rákos volt akkor. És újra a kérdés:

– Miért kellett meghalnia?

– Miért, miért! Mert itt volt az ideje! Azért. Térj már magadhoz! Még a végén te leszöl beteg itt nekem.

Satöbbi, satöbbi. Már lement a nap. Egyre mélyült a szürkület. Ez az az óra, amikor megáll a levegő a lakásban, és a forróság még elviselhetetlenebb. Habár alig kotyogott valami az üveg alján, sajnos teljesen józanok voltunk, leszámítva az Editet eltöltő hisztérikus szomorúságot. De azért már ő is fáradt. Feküdtem a vizes ágyon, emelgettem a seggem meg a combom, hogy találjak egy valamivel szárazabb és hűvösebb darabot az agyonfetrengett lepedőn. Edit éppen kint volt a vécén, vagy a fürdőszobában mosta századszor a szemét. Én tévé helyett a tapéta mintáit számolgattam, tekergettem a nyakam, hogy végigvezessem tekintetemet a nehezen kiismerhető minta kanyarjainak útvesztőin, amikor visszatért a szobába.

– Odanézz! – kiáltotta az ajtóban megtorpanva, és bámult a fejem fölé a függönyre. – Mi az ott?

Felnéztem, de az utcai lámpák, meg a templomot megvilágító reflektorok beszüremelő ellenfényében nem láttam semmit. Csak amit szoktam: a szemgolyóm belsőjében úszkáló foszlányok ugráló fekete maszatait, a csarnokvíz buborékjait.

– Mi lenne? Aviliai Szent Teréz nemzeti színű tangában!

Azt hittem, mégiscsak megártott neki az ital. Tulajdonképpen az lett volna természetes. Akkor felgyűjtotta a csillárokat.

– Nézd! – kiáltott a fejem fölé meredve.

Felnéztem, és egy tenyéryi nagyságú fekete lepkét láttam a fejem fölött vergődni a csipkefüggöny poros lokiájai között. Sohasem láttam ilyen nagy és ilyen fekete lepkét. Talán nincs is. Nem a trópusokon élünk ugyanis, hanem a kincses Franzstadtban, a harmadik emeleten. Olyan csönd volt a szobában, hogy hallani lehetett a fekete szárnyak kereplő verdesését.

– Anyád visszajött! – szoltam rövid gondolkodás után. Nem tudtam: ez most cinizmus vagy lírai realizmus, ezért Editre való tekintettel meggondoltam a kiszólást. Reggel fél tíz óta először elmosolyodott. Arca kipirult, de nem a rettegéstől, az elviselhetetlen nyomástól, hanem valami érthetetlen örömtől, amit gyorsan elkaptam tőle én is. Néztük a hihetetlen rovar, a verdeső néma lelket, aki nem találja az utat az életből, közülünk a szabadságba. Az evangélium hathatott így az első keresztényekre, vagy a Messiás Hóreb-hegyi színeváltozása a tanítványokra.

– Kiengedjük? – kérdeztem, de nem válaszolt. Tényleg! Mi is ilyenkor a teendő? Mi a jobb? Itt tartani, amíg kiderül, hogy csak egy szép féreg, vagy hinni abban, hogy szabadulni akar, és tőlünk várja a segítséget?

A pillanat fogsága igazából nem sokáig tartott, de nem is szűnt meg teljesen. Nem mondhatnám. Persze végül is

behoztam a partvist, és gyengéden odakormányoztam a vergődőt a nyitott ablakhoz. Nagy nehezen kirepült. De nem ment el! Most meg újra és újra nekivágódott kívülről az üvegtábláknak. Ez már végképp érthetetlen volt.

– Talán velünk akar maradni szegény! – gondoltuk, és igyekeztünk mással törődni. A nap, az izgalom most már valahogy lecsengett. Valamennyire megnyugodtunk. A tévét ugyan nem kapcsoltuk be, de nem is éreztük már az elviselhetetlen tehetetlenséget, a kínzó megfelelni akarást. Mintha az átváltozás, a lepke szenvedélyes, de könnyű sorsa eloldotta volna a terhünket. El tudtunk aludni.

De a fekete lélek még másnap reggel is ott volt a nagy ablak előtt, és meg-megújuló erőfeszítéseket tett arra, hogy keresztül repüljön az üvegen. Tehetetlenül és zavarodottan nézegettük egy darabig. Hol elfogódtunk a ragaszkodásától, hol fenyegetést véltünk kiolvasni a vergődéséből. Mintha nyomasztó elszámolni valónk maradt volna, amit szavak hiányában csak szárnyai verdesésével, valami organikus zászlólengetéssel lenne képes számon kérni tőlünk. Vagy mint amikor Nelson halálát jelezte egy kis matróz Trafalgarnál. Nem tudom, mikor ment el, mert persze otthagytuk. Editnek dolgoznia kellett, én pedig visszaültem az internet elé, hogy szorgalmasan gyomláljam a spamot, majd sakkozzak rogyásig szokás szerint.

Anyósom halála után több év telt el. Ez alatt az amúgy is bomladozó család végleg szétesett. Pali egy váratlan fordulattal Kőbányán hagyott mindent: a lakást, minket, egész addigi életét, amit az utolsó harminc évben – amióta én ismertem – szinte teljesen a Nusi néni zsarnokságának szentelt robot töltött ki. Mosott, vasalt, főzött, míg anyósom heverészett és bírálta. Most végre valahol vidéken vehetett egy romos tanyát, és csirkéket, kecskéket, disznókat gondoz. Ez csakugyan a vérében van. A gondozás. Ez volt a vágya mindig, csak Nusika nem engedte. Legutóbb, amikor telefonált, elmesélte, hogy combnyaktörése van, de már kiengedték a kórházból, és a Trabantot – anyósom járókeretét – használva el tudja egyedül látni a csirkéket. A kőbányai lakás eladása így Editre maradt. Hirdettük tacepaón, Expresszben, interneten, a sógorom suttozó propagandájával, de nem kellett senkinek. Ha meghalották, hogy kőbányai panel, akkor már minden veszve volt. A kétenyéryi lyuk – a két szoba – alig volt nagyobb a mellékkeliségekkel együtt, mint a mi mostani nagyszobánk. És persze ott maradtak a lomok: Pali disznószírral kent, avas rendőrcsizmája 1957-ből, a Wodhouse-féle vidám könyvek elkoszolódva 1964-ből, a büdösödő zöldparadicsom befőttek légiói, rongyok halomban, apám Underwood írógépe, egy jobb napokat látott NDK-s üveges könyvszekrény, amit még én szereztem a szakszervezeti leselejtezésként, és aminek az oldalán végigfolyt valami lekvár. Ha ezeket meglátta, megszagolta egy-egy kóbor

érdeklődő, akkor pár szokásos hazugság után – megbeszéli a feleségével, stb., stb. –, sietve elkotródott. Ráadásul szárnyalt a tőzsde, mint a himnusz, emiatt pedig a lakások leestek, akár a rohadt alma ősszel a fáról.

De végre ránk mosolygott a szerencse. Ötvenévesen meghalt Robi, egy lakástalan rokonlány apja. Robi, a kékbuszsofőr arról volt híres, hogy fénykorában egy este anyyira részeg volt, hogy a szappant szalonnának nézte, és komótosan szeletelve, hagymakarikákkal, zsömlével fogyasztotta. Az sem zavarta, hogy egyre jobban habzott a szája. Alig volt harminc akkor, úgyhogy mostanra már semmi meglepetést sem okozott a korai kimúlása. Honnan-honnan nem, kicsinyke vagyont hagyott a lányára, aki így hirtelen vevő lett a mi panelunkra. Részletfizetés isadtunk neki, úgyhogy a lány legnagyobb öröme a lakástulajdonossá lépett elő. Nem irigyeltem. Az ingatlant, amit anyósomék majdnem negyven éven át laktak, szinte a romjaiból kellett feltámasztani. Amikor végre elkészült, a feleségemet is meghívták a lakásavatóra. Lánykorában valamikor ő is lehúzott itt tíz évet először a bátyjával egy szobában, majd velem egynéhányat. Micsoda szép napok voltak! Emlékszem, egyszer éppen a nászéjszaka főpróbáját tartottuk, amikor bekopogott a szomszédasszony:

– Elnézést a zavarásért, Editke! Ne haragudjon, de friss májat kaptam! Nézze, milyen szép! – és kezdte az ágy mellett kicsomagolni a zsírpapírból a véres lét eresztő hatalmas ínycsészt.

Érthető volt tehát a feleségem kíváncsisága, hogy mi lett a régi otthonából. Alig lehetett ráismerni: a felesleges ajtókat kidobták és boltívvel helyettesítették, végre nem mállott a tapéta mindenütt, eltűntek a szagok, és a kilukasztott ülőkéjű régi irodai szék a vécészsze fölül. Mivel anyósomnak az utolsó időben túl alacsony volt a hideg porcelán, ezzel magasította meg. Éppen abban a

szobában jártak, ahol Nusika néni húsz éven át feküdt a sezlonyon, lábbal az ablaknak, egyfolytában bírálva Palit és dirigálva neki, és ahol három évig küzdött a melllevéttel és a tüdőrákkal, amikor:

– Nézd már, mi ez a fekete itt! – szólt hirtelen a rokonlány anyja, és odalépett az ablak előtt leomló rózsaszín tüllfüggönyhöz. Egy hatalmas fekete lepkét rebtentett fel a keze. Az érzékeny állat ijedten nekiröpült az egyik lámpakörteinek, de megégethette magát, mert lepattant róla, mint a puskagolyó. Visszarepült az ablakhoz, és most a tüllfüggönyön kezdett kétségbeesetten föl-le repkedni, kerepelni a szárnyaival. Edit dermedten nézte: Nusika haragszik! Ingerlik a betolakodók, akik el akarják foglalni a helyét. Micsoda életerő! A síron túli uralom. A hatalom akarása! A háziak persze mit sem tudtak erről a metafizikáról, és rövid úton agyonütötték. Kár volt érte. Sajnos nem láttam én se, pedig egyedül nekem van némi érzékem a komoly dolgokhoz. Mindenben jelet látok ugyanis a magam tamaskodó módján. A többiek csak ösztönlények. Megelégszenek a füzetes, kolportált jóhírral, az utcán térítgető öregasszonyok ijesztgetésével, az örök halállal és a tűztoval, amelybe Jézus kergeti majd a harag napján a magamfajta kecskeszakállas utánzatokat. Pedig én nem vagyok nagyigényű. Nem is vágyom arra, hogy a kiválasztott száznegyvenégyezer között uraljam az eget és a földet Jézus jobbán. Nekem elég lenne egy lepkényi öröklét is valami kozmikus függönyön. Istenemre! Nekem nincsenek gyerekeim, de ha lennének, és már unokákkal is megajándékoztak volna, és egy kis aranyfürtös a térdemen ülve azt kérdeznék:

– Mondd, nagypapa! Mi az élet értelme? Hogyan tudnád úgy elmondani, hogy én is megértsem?

Akkor azt mondanám neki ravaszokos mosollyal, gonoszokodva:

– Lepidoptera Negra, arany csillagom!

SZIGETI LAJOS

Versenyfutás

*Nem mérem részidőm,
nem nézek hátrafelé,
távolodik a cél,
véghajrá, ami jön
szembe – új táj, az ég,
minden összemosódik,
visszaszámlál a szív –*

görbéit befutja mind.